

Week van 5 sept. tot 11 september 1964

Een roman door
Abraham HANS

Nr. 12

ONZE WEKELIJKSE
AFLEVERING PRIJS 3 F

HET WOUD VAN HOUTHULST

Ze sloeg de handen voor 't gelaat. Dokter, help me! smeekte ze...

Onze Wekelijkse Aflevering

Abonnementsprijzen : p. maand : 10 F ; 3 m. : 30 F ; 6 m. : 60 F ; 9 m. : 90 F ; 12 m. : 120 F

Postchequerekening nr. 88.61

Uitgeverij : J. Hoste N. V.

Em. Jacquemainlaan 105. Brussel 1

Verantwoordelijke uitgever :

M. Stiins. Kunstlaan 20. Brussel 4

KORTE INHOUD

Martha Legein en Frans Hoornaert, huwen op de vooravond van de eerste wereldoorlog. Frans is opgeroepen en vertrekt dadelijk na de bruiloft. Bertha, haar jongste zuster bewaakt het kasteel van baron Zwever van Hooglinde die met zijn vrouw naar het buitenland is gevlucht. Bertha heeft ook een Duitser, Fried genaamd, beschermd.

De Duitse troepen bezetten het dorp en hebben de veldwachter Dezutter vermoord. Fried vervoegt de Duitse officieren. Boer Legein wordt, zoals Dezutter, door de Duitsers vermoord.

Maar hier blijft het niet bij. Weerloze burgers worden afgeslacht en huizen in brand gestoken. Intussen is Fried, de Duitser, door een aanbieder van Bertha, Leon Wouters, gedood en begraven in de hof van de hoeve.

Verscheidene burgers zijn gevangen genomen en op het gemeentehuis opgesloten waar zij vol vrees hun verder lot afwachten.

's Anderendaags vallen nog vele burgers ten offer aan de bloeddorstigheid van de Duitse majoor. Na een dronkemanspartij op 't kasteel Hooglinde dat door Duitse officieren is bezet, vlucht Bertha met Leon Wouters naar diens hoeve.

Vermits gij trouw onze wekelijkse Aflevering
leest, moet gij ook de Annie Hans Korte Roman
lezen... Iedere week een nieuwe titel :

Huwelijksvakantie

Een volledige roman voor SLECHTS 7 FRANK

OVERAL VERKRIJGBAAR

O, als hij het hoorde!... Hadden de Duitsers eigenlijk niet het recht, haar de kleren van 't lijf te rukken en buiten te jagen. 't Lief van Desmedt, de meid van een Duits spion

O, wat moest ze doen, wat zou er gebeuren! En het meisje duwde het gelaat in 't stroo om de hartstochtelijke snikken te smoren... Vluchten! Maar waarheen? En als Leon het dan merkte verstootte hij haar toch. Dan verkeerde zijn slaafse liefde in haat, juist omdat hij zo geweldig geschokt zou worden...

't Werd voor Bertha een vreselijke nacht... Eindelijk werd 't morgen. Wouters klopte op de deur. Bertha liet hem binnen.

- Wat ziet ge bleek, zei de jongeling medelijdend.

- Ja, ik heb slecht geslapen! Ga nu naar mijn huis, maar let op de soldaten. Zeg niets bij u binnen. Niemand moet het weten!

- Wees gerust... Ik ben seffens terug.

Bertha verborg zich weer achter het stroo. Haar hoofd bonsde... haar lichaam deed pijn, en in 't binnenste laaide een vuur. Neen, 't bloed van Fried had de schuld niet uitgewist. En juist nu de Duitsers haar hadden mishandeld, gevoelde ze, hoe ze door eigen schuld reeds onteerd was.

VOOR DIXMUIDE

Nacht en dag bulderde 't kanon. Te Steenhove voelde men de schokken in de lucht, en de huizen daverden ervan en de ramen rinkelden. Soms was het of gans het dorp steunde en zuchtte. Nu en dan viel een steenbrok van de uitgebrande toren.

- Weet ge wie er in de ambulance van 't kasteel ligt? vroeg Jan Dierks in 't Gemeentehuis.

- 't Kasteel?

- Ja, Fientje, mijn kind, ge weet toch wel dat Hooglinde nu een ambulance geworden is. En gezoudt nooit raden wie er ligt!

- Zeg het dan liever...

- De majoor! Majoor Lucifer, zoals ze hem noemen! De beul van Steenhove, fluisterde Dierks, en nog zag hij vreesachtig rond, om te zien of niemand hem beluisteren kon. Ik heb gebeden, Fientje, een hele litanie...

- Voor de genezing van de duivel?

- Maar wat ge nu toch denkt! Voor zijn dood, van eigen... dat hij naar de hel mag varen! Want, m'n ziele 't is waar, Fientje, zo lang die vent leeft, heb ik geen rust. Als ik de grafmaker de laatste schup aarde op hem zie smijten, zal ik een uur lezen om alle Heiligen te bedanken. Dan weet ik, dat hij er toch onder zit. Ze kunnen ons niet horen, hé, Fientje?

- Maar neen!

- Er zijn geen soldaten in huis!

- Dat ik weet, niet!

- Ja, Hooglinde is nu een lazaret. Bertha Legein moet er kuisen en wassen. Dat is anders hé, dan mademoiselle spelen, lijk ze 't al zo goed kon met haar hoge streken.

- 't Is of ge er blij om zijt.

- 't Was toch een hovaardig ding. En ze heeft met een Duitser verkeerd.

- Voor de oorlog!

- Aardig, dat we Fried niet meer zien. Tiens, er wordt wat uitgebeeld... Ga eens horen, Fientje.

- Maar ga zelf! Ge durft niet hé, koster, omdat er een Duits soldaat bij de rondklinker loopt?

- Toe, ga jij eens! Ik ben wat doof ...zeker van al dat geschot hele dagen en nachten!

- 't Kan mij weinig schelen, wat de Duitsmans vertellen. 't Is elk uur wat anders. Een mens kan het toch niet in zijn kop houden!

Weldra hoorden ze het van de secretaris, die een glas kwam drinken.

- We hebben een nieuwe kommandant, vertelde hij en daarmee ook strenger orders.

- Weg! Hij was te goed... Majoor Lucifer moet daar de hand in hebben.

- Die is gekwetst! Hij ligt op Hooglinde.

- Ik weet het wel. Maar omdat hij nu lastig is duivelt hij ons nog meer.

- Ik heb gelezen voor zijn dood.

- Gij denkt, dat de Heiligen niets anders te doen hebben dan naar al uw zagerijen voor uw eigen welzijn te luisteren! Ja, Fientje, de oude kommandant is weg. Hij was te braaf... En de nieuwe weet alles... de geschiedenis van Loden en Nele Dezutter, van Fried, en wat weet ik al en moet het onderzoeken.

- Secretaris, hebben ze van mij ook gesproken? vroeg Jan Diers angstig.

- Dat weet ik nog niet!

- Och, Here! Gaat de miserie weer beginnen. Ge moet aan de nieuwe kommandant zeggen, dat ik in dit alles geen schuld heb.

- Denkt ge, dat ik hem wat te vertellen heb! Maar ik weet dat hij op ons niet goed gezind is. Er moet verleden week op 't kasteel wat gebeurd zijn. 't Schijnt, dat Loden, de Boskanter er stenen en smeerlapperij door de vensters gesmeten heeft, toen de officieren aan tafel zaten!

- Altijd dezelfde! En daarvoor moeten wij lijden! roept de koster kwaad. Zijn dat nu ook manieren? 'k Zeg niet, dat ze 't niet verdienen, maar we worden er allemaal voor gestraft.

- Ja, de nieuwe kommandant heeft ons als zondebok. De oude had over heel die historie van Hooglinde de spons willen halen, maar deze wordt opgerakeld door majoor Lucifer.

- Is Lucifer erg gekwetst? vroeg Fientje.

- Zijn linkerbeen af... En nu tiert hij als alle duivels en roept, dat het hier een verradersnest is!

- Hadden ze zijn kop kunnen afschieten! fluisterde de koster. Maar 'k lees een hele litanie dat hij 't koud vuur zal krijgen of gelijk wat, als hij maar om zeep gaat. Tiens, Langbaard is daar!

Deblauwe kwam binnen.

- Meiske, geef mij een fles wijn, vroeg hij haastig.

- Wel, dokter, wat nieuws? vroeg Jan Dierks.

- Slecht! Haar maar dat kanon! Ze komen met honderden van 't front, gekwetsten, stervenden. En velen zijn al dood, eer ze afgeladen worden. De oorlog is wreed en 't mensdom boos.

- Zijt ge op Hooglinde?

- Ja...

- Majoor Lucifer ligt daar ook...

- Wie is dat?

- De majoor, die hier zo veel mensen liet vermoorden !
- Ha, met zijn been af.
- Wat denkt ge, dokter, vroeg de koster hoopvol, zou de sloeber er van sterven ?

- Hij ziet er nog niet naar uit ! Hij tiert en zweert. En hij wil altijd maar beweren, dat Steenhove een verradersnest is, en dat ze hier Fried vermoord hebben. En dan boft hij weer, dat Fried in Ieperen zit...

- In Ieperen ! Maar Ieperen is nog aan ons !

- Juist daarom !

- Ha, dat Fried er voor spion speelt ! zei de secretaris. 't Is heel goed mogelijk ! Hij zal er ook wel een deugniet vinden, die hem helpt, zoals het hier gebeurd is ! Want te Steenhove had de sloeber ook medeplichtigen. Maar wie ?
Fientje bracht de fles.

- Zorg maar dat een soldaat ze niet ziet of ge zijt ze kwijt, waarschuwde de koster.

- 't Is voor Martha Legein... of beter Martha Hoornaert... Die is zwak nu ! vertelde Deblauwe, welke minder verstrooid scheen dan anders.

- Van verdriet ? vroeg de dochter.

- Ja, over haar man... Ze hoort maar niets van Frans. Hij zal wel dood zijn !

- Of gevangen ! meent de sekretaris.

- Er zijn al veel brieven uit de gevangenkampen... Van Frans Hoornaerts niets.

- 't Is triestig, hernam Fientje. Getrouwd en seffens van elkaar en misschien voor goed ! En ze zagen elkander zielsgaarne. Is Martha ziek, dokter ?

- Ziek precies !... Ze verkwijnt... Ze eet of slaapt niet. Altijd maar dubben en schreien ! Ik moet voort...

Maar een nieuwe bezoeker kwam binnen. 't Was Jozef Lauwe.

- Tiens, ik dacht, dat gij gevlucht waart, riep de koster.

- 'k Kom juist terug. Ik ben niet ver geweest...

- En uw moeder ?

- Die is nog te Lichtervelde. Ze ligt er ziek. 'k Kom om wat goed voor haar.
'k Ga terug naar Lichtervelde. Niet dat ze er beter zijn dan hier. De deugnieten zijn overal gelijk.

Vier soldaten en een feldwebel traden binnen.

- Kom mee ! zei de laatste tot Lauwe, die eensklaps verbleekte.

- Waarvoor ?

- Gij zijt van elders gekomen.

- Van Lichtervelde !

- Paspoort !

- 'k Heb er geen...

- Men mag niet van 't ene dorp naar 't ander. Mee zeg ik !

- Moei gij er u niet mee, grijskop !

Jozef werd naar Desmedts woning geleid.

- Wat gaan ze nu weer uitsteken ? vroeg Jan Dierks reeds angstig.

- En als ge wat zegt, geven ze u maar seffens de stukken in de hand, merkte de secretaris op. 't Is waar, ge moogt zonder Duits paspoort niet van de gemeente gaan. En de nieuwe kommandant is streng.

Deblauwe scheen ongerust.

- Lauwe is nu de braafste ter wereld, mompelde hij. 'k Ga ook naar de kommandant, om voor hem te spreken.

- Let op, waarschuwde de koster. Als ze hem voor een spion houden, kunnen ze u ook last aan doen. Ik ga rap naar mijn eigen kamer. Fientje, ge moogt niet zeggen, dat ik hier stond, toen ze hem aanhielden. Ik heb nu al genoeg voor anderen afgezien.

- Koster, gij zijt een lafaard! zei de dokter bedaard.

De oude man stapte naar het huis van Desmedt, naar de Kommandantur van Steenhove. Een schildwacht vroeg, wat hij wilde.

- Ik moet de kommandant spreken.

- Die deur dan...

Daar weerhield hem een tweede soldaat.

- Wachten, zei deze.

En Deblauwe wachtte meer dan een half uur.

Eindelijk ging de deur open. De vier militairen leidden Lauwe heen, die bleek zag als een dode.

- O, dokter! riep hij angstig. Ze zeggen, dat ik een spion ben! Wat gaan ze doen?

De bevelhebber trad uit de kamer. Hij bekeek de zonderlinge burger, van het hoofd tot de voeten en vroeg spottend:

- Wie zijt gij?

- De dokter...

- Een fijne dokter!

- De bekwaamheid zit niet in de kleren. Vraag dat maar aan de Duitse geneesheren op 't kasteel waar ik uw gewonden verzorgen moet.

- Ha, zo! Dan doet ge goed werk. En ge zorgt voor uw toekomst. Wij zijn en blijven hier meester en kunnen u misschien in uw ambt behouden.

Deblauwe antwoordde hierop niet, doch zei:

- Ik kwam voor die gevangene spreken.

- Niet nodig...

- Hij is een braaf man...

- Dat zeggen ze hier allemaal van elkaar. Maar als wij u in onze rechtszaken nodig hebben, zullen wij u roepen.

- Mag ik weten, wat ge over hem besloten hebt?

- Neen, kerel! Houdt gij u met uw gewonden bezig. En voort nu!

Deblauwe zag hoe de soldaten Lauwe opsloten in een huis, dat tot gevangenis diende. Met droef gemoed verliet de dokter het dorp.

- Arm land, mompelde hij, wat zal er van u worden!

Hij begaf zich naar Doornhage. Bertha stond aan de poort. Ze scheen zeer ontdaan.

- Zijt gij niet meer op 't kasteel? vroeg de oude man.

- 'k Ben weggelopen...

- Dat is 't beste! Maar dokter, ik moet u spreken...

- Kom in huis!

- Neen, moeder mag het niet weten.

- Wat is er dan? Zeg het hier, niemand is bij ons!

- O, ik ben zo benauwd en zo beschaamd! Wat moet ik doen?

Ze sloeg de handen voor 't gelaat.

- Maar wat is er ? Hebben de Duitsers...
 - Neen, zij niet, zij niet !
 - Kom een eindeke mee, en vertel me alles. Ik weet meer dan ge peinst. Stel vertrouwen in me, arm meisje...
- En onder tranen bekende de dochter van Doornhage haar geheim. Ze moest moeder worden...
- Dokter, help me ! smeekte ze...
 - Hoe, kind ?
 - Dat het niet moet gebeuren !
 - Onmogelijk ! 't Zou een misdaad zijn, die u misschien 't leven zou kosten.
- Neen, arm, arm meisje, reken daar niet op !
- Ik zal toch de dood zoeken ! riep ze in wanhoop.
- Deblauwe dacht even na.
- Desmedt is de schuldige, hé ? vroeg hij dan... Ja, zeg het maar... ik heb u samen gezien. Ik ben ook plichtig. 'k Had uw brave vader moeten verwittigen, maar ik liep altijd verstrooid. Desmedt is de schuldige...
 - Ja...
 - De schurk !
 - Hij is nu gevlucht... Hij beloofde, dat hij van zijn vrouw scheiden en mij huwen zou !
 - Wat een schelm !
 - O, hadden zij mij in vaders plaats gedood ! kreet 't meisje in wanhoop. Dokter, help me toch !
 - Ik kan niet.
 - Er is een vrouw, ginder achter 't bos.
 - Stil, kind, dat is een slechte vrouw. Door haar schuld liggen er al jonge meisjes op 't kerkhof. Zij heeft er voor in de gevangenis geboet. Bertha, ga er niet heen !
 - Help mij dan... of ik spring in de beek of 'k hang me op, gelijk wat, maar zo durf ik niet te blijven leven !
 - En toch moet ge, want ge zoudt niet alleen zelfmoord, maar ook moord plegen. Weet ge waar Desmedt is ?
 - Neen ! Hij wilde, dat ik meeding !
 - Vroeg hij ook dat nog, de ellendeling ? O, waarom hebt ge ooit naar hem geluisterd ! Maar verwijtingen helpen nu niet meer.
 - En moeder ! O, dokter zeg er moeder niets van !
 - Gij moet het doen !
 - Neen ! Liever liep ik weg !
 - Gij kunt niet weglopen. Jozef Lauwe is daar gevangen, omdat hij van Lichtervelde naar Steenhove kwam. Als de Duitsers u oppakken, kan er nog iets ergers gebeuren ! Kind, gij hebt zwaar gezondigd... en gij moet nu de gevolgen dragen, en doe het moedig en boetvaardig ! Hebt gij mij anders niets te zeggen !

Een boerenknecht kwam langs de weg.

- Stil nu, zei Deblauwe. 't Moet vooreerst dan maar een geheim tussen ons alleen blijven. Ik zal alles eens bedenken.

De jonge man naderde met snelle stappen.

Hebt ge mij nodig ? vroeg de dokter.

- Neen ! Ik moet deze papieren uitplakken.
- Papieren ?
- Nu Dezutter dood is, hebben de Duitsers mij tot gemeentebode aangesteld. 'k Kan wel niet veel lezen of schrijven, maar ze pakten de eerste de beste die voorbijkwam en dat was ik.
- En wat zijn dat voor papieren ?
- Van de nieuwe kommandant. Gij zult ze beter kunnen lezen dan ik, dokter.
- 't Is voor Loden.
- Laat eens zien !
- Deblauwe bekeek een der plakaten. 't Was een bekendmaking.
- Ze drukken die zelf, hernam de bode. Ze hebben een drukmachine in de weverij gezet. Die duivels hebben van alles !
- Ja, 't is voor Loden, mompelde de grijsaard. Loden en Nele Dezutter worden dus opgespoord. Driehonderd mark beloning aan wie hun verblijfplaats aanduidt, en strenge straf voor wie hen helpt of hun verblijfplaats verzwijgt.
- Loden en Nele spioneren, zeggen ze. 't Is al met die kerklantaarn begonnen. En dan heeft Loden nog allerlei smeurlapperij in 't kasteel gesmeten, binst dat de officieren er aan tafel zaten !
- En waar moet ge die papieren hangen ?
- Overal ! Op een boom, of de poort van een hofstee, een kapelleke...
- Zo !
- Ik doet het niet gaarne, maar wat wilt ge ? Zij zijn meester.
- Wie zijt gij ?
- Victor Vervake. Ik werkte bij boer Hoornaert. Maar die is weg en de Duitsers zitten op 't hof. Mijn ouders zijn gevlucht naar Frankrijk en zijn aan de andere kant van 't front.
- En hoe oud zijt gij ?
- Negentien jaar.
- En goed gezond ! Gij zijt nooit in mijn handen moeten vallen !
- Neen !
- Ge hebt geen bult, of platvoeten, geen kiekenborst, geen zwak hart. Vervake begon te lachen.
- 't Is niet om te lachen, vervolgde de dokter ernstig. Weet ge, wat werk ge doet ? Ge zult zeggen : papieren uitplakken. Neen, vriend, ge helpt de vijand.
- Ja, maar, dokter, als ik niet wil, waag ik mijn leven...
- Hoort ge de kanonnen. Luister, hoe ze bulderen ! De grond daverd er van ! Daarin zijn onze soldaten ! Ge hebt ze zien aftrekken, moe, afgemat, hongerig... En nog kunnen de Duitsers niet voort. Ge moet de officieren op 't kasteel eens horen tieren en vloeken op 't Belgisch leger, dat de Duitsers bij Diksmuide, Pervijse, Neuwpoot, daar aan de IJzer, de ene klopping na de andere geeft. Wagen die mannen hun leven niet voor 't land, dus voor ons, om ons van de vijand te verlossen ? En gij, een kloeke, gezonde gast van negentien jaar, gij werkt hen tegen, uw eigen leger, uw eigen broeders ! Nu helpt ge een landgenoot vervolgen. 'k Weet niet of Loden en Nele spioneren, maar als ze het doen, verzamelen ze inlichtingen voor onze troepen, en steunen ze het land. En gij helpt het hun beletten. Nu vragen de Duitsers u papieren uit te hangen.
- Ze vragen het niet, ze kommanderen het.

- 't Is gelijk. Morgen zult ge munitie moeten vervoeren, waarmee ze uw volk vermoorden of ge zult andere diensten verrichten tegen ons land. Dat is ver-raad!

- Maar gij verzorgt hun gekwetsten toch ook!

- Jongen, dat is heel iets anders. Voor 't Rode Kruis zijn er alleen lijdende mensen! Onze ambulansen verplegen ook Duitse gevangenen. En dan nog verzorg ik onze eigen gewonden vóór de Duitsers. Gistereavond werden er op Hooglinde zeven Belgen binnen gebracht. Ze kreunden van pijn. De Duitse officieren wilden, dat ik eerst hun gewonden verbond. Ik heb geweigerd. Ze dreigden me neer te schieten. Ik kruiste mijn armen op de borst en zei, dat ze het dan maar moesten doen, doch dat ik geen hand meer aan een soldaat uitstak, als ik niet eerst mijn landgenoten helpen mocht. En toen lieten ze het me toe. Nooit zal ik tegen 't land werken!

Victor Vervake keek bedremmeld voor zich.

- Wat moet ik dan doen? vroeg hij.

- Luister! Gij smijt die smerige papieren in de beek of nog beter, ge steekt ze onder de bladeren in het bos! En dan trekt ge er van door. De Hollandse grens is zo ver niet. Ge kent de weg en de taal. Eens in Holland steekt ge over naar Engeland en dan naar Frankrijk, en ge neemt dienst in 't leger. Daar is uw plaats! Negentien jaar, kloek en gezond, ongetrouwd! 't Is een schande wat ge nu doet en onwaardig van een ferme Vlaming. Ge hebt daar zo nog niet over gepeinsd.

- Neen...

- Maar de mensen hebben hier altijd naar Langbaard, de rare, oude dokter geluisterd, hé?

- Dat is waar!

- Luister nu ook naar mij! En 't zal rustig zijn daar binnen. Ik weet het wel, ik raad u iets zwaar aan. De oorlog is wrede, maar we zijn er nu in gesleurd en ieder moet zijn plicht doen. Ik ben oud, en ook, ik ben hier nodig. En ik zal geen gevaar ontzien. Over dag moet ik in de ambulance zijn en 's nachts bezoek ik mijn zieken, en als ik dan door de donker ronddool, stel ik me bloot aan de kogels van zenuwachtige schildwachten...

- M'n ziele Gods, ge hebt gelijk, dokter! riep de jongeling uit. Wat ge zegt, brandt me op 't harte. Ik heb het ook gevoeld, als die Duitse loeder mij die papieren in de handen stak... 'k Had ze wel in zijn muile willen slaan. En al zijn ze licht, die bucht van plakaten weegt zwaar.

- Omdat ze op uw eerlijk, Vlaams hart drukken.

- Ja, 't is dat. Ge zult Victor Vervake niet meer zien, dokter. Hij zal allicht staan, waar ze ginder zo aan 't schieten zijn, en wee de sloebers, die met mij te doen krijgen! 'k Zal die papieren al gauw eens in 't bos wegsteken.

- Bravo!

Deblauwe haalde zijn portefeuille te voorschijn en gaf de jonge man wat geld.

- Neen, 'k heb dat niet nodig! riep deze afwerend.

- Neem het vriend. Zonder geld kunt ge niet reizen. En aan de grens zult ge nisschien wel eens wat moeten betalen, om er over geholpen te worden.

- Als 't zo is, moet ik het aanvaarden, want ik ben altijd platzak.

Deblauwe nam afscheid met een stevige handdruk.

- Tot weerziens, zei hij. Misschien zien we elkaar ook niet meer terug. Gij zijt jong en gaat ten oorlog. En ik ben oud en hier sterven de mensen nu ook door een niet. Maar we zullen beiden onze plicht doen. 't Is voor ons landeke en 't arme volk... We zijn door een onbarmhartige reus verraderlijk in zijn oorlog gesleurd. Maar David versloeg toch Goliath, en 't recht is nooit voor eeuwig onderdrukt kunnen worden.

De grijsaard wendde zich af om een traan te verbergen, die over zijn wang biggelde. Hij ging dan over de boomgaard van Doornhage. Bertha had zich dadelijk verwijderd en zwierf met haar leed rond de hoeve. Neen, dit was niet gedolven in dat graf zonder kruis.

'T GEHEIM VAN DE DOKTER

Deblauwe stapte in huis. Vrouw Legein bereidde het maal.

- Goede dag, groette de grijsaard. Ik ga me een ogenblikje zetten. Ik word toch nog moe, al ben ik sterk.

Het raam rinkelde.

- Hoor eens, dokter, hoe ze schieten! kloeg de weduwe. En mijn jongen is daar! O, God, leeft hij nog. En mijn man dood en Martha zo eeuwig triestig, 't arm schaap. Wij, die zo gelukkig waren!

- Ja, mens, er zitten er veel in 't verdriet nu.

- Maar niet veel zo diep als wij!

Deblauwe dacht aan Bertha. Dat wist die arme, bedrukte moeder nog niet. En zeker zou het haar zwaarste leed zijn. Want hoor maar, hoe bezorgd ze over haar jongste dochter sprak.

- Bertha moet van Hooglinde weg blijven, zei Deblauwe.

- Maar als ze haar komen halen, wat dan!

- Zeg, dat ze niet thuis is!

- Maar zij zullen haar zoeken. Ze zijn zo stout. Gisteren beledigden dronken soldaten nog Martha. O, die gemene taal, die we horen moesten. 't Was een schande! En dan moet ge maar stil zijn!

Deblauwe dacht even na.

- Luister, zei hij. Bertha moet bij mij komen wonen en gij zegt, dat ge niet weet waar ze is. Ik steek haar voor de deugnieten weg.

- O, mag ze?

- Ja, ik zal mijn groot huis ontsluiten... ik had gemeend het altijd toe te laten, zoals het nu al vijftig jaar dicht is. En waarom, dat is mijn geheim, dat Langbaard tot een zonderling maakte. Maar ik zal Bertha een kamer geven.

- O, ge zijt goed? Dan ben ik veel rustiger, dokter!

- Arme moeder, dacht de grijsaard. En reeds overlegde hij een plan om haar 't grootste leed te besparen, dat haar hart breken zou. In zijn woning kon het misleide meisje haar schande verduiken. En als de tijd kwam, dat 't schamel kindeke geboren werd zou hij haar helpen en vond hij voor het wichtje wel een tehuis op zijn kosten.

Voor de nagedachtenis van de treffelijke Legein wilde hij dat doen, en ook voor de zo zwaar beproefde moeder.

- Ik zal seffens met Bertha spreken, beloofde Deblauwe. Is Martha op haar kamer? Ik heb iets voor haar.

- Ja, de arme ziel.

De dokter ging er heen. De jonge vrouw zat in een leunstoel. Voor 't portret van haar man brandde een kaars.

- Zo, weer alleen ? vroeg de bezoeker, vriendelijk.

- Ja, dokter.

- Ik heb hier een fles oude wijn voor u. Ge moet daar nu en dan een glas van drinken.

- O, ik, waarom, dokter ? Mijn verdriet zal er niet in verdoven.

- 't Is voor de kloekte.

- Kan een gebroken leven nog kloek zijn ?

- Ja !

Deblauwe sprak op krachtige toon. Zijn blik zweefde naar buiten en bleef rusten op de donkere massa van 't Houthulsterwoud.

- Kind, sprak hij, ziet ge Frans soms in een visioen ?

- O, zo dikwijls !

- Ja, dat gebeurt, al lachen veel mensen er mee. En zegt zijn gelaat u dan niets ?

- Het is bleek, en de ogen zijn gesloten. Mijn man is dood. Wat zou zijn gelaat dan nog zeggen ?

- Omdat gij u hem altijd zo voorstelt !

- O, neen, dokter ! Geef mij toch geen hoop meer.

- Die hoop is niet ijdel. Misschien keert hij niet meer terug. Maar ook dan nog vraagt hij van u een plicht. Daar is uw arme moeder. Haar man is dood, haar zoon in de oorlog. Zij heeft steun nodig. Gij moet voor elkander leven. Martha, zie uw moeder, uw arme, bezwaarde lijdende moeder, die zoveel deed voor u ! Sta op uit uw moedeloosheid !

- Ik kan niet, snikte Martha. O, was ik maar dood !

- Kind, ik moet u nog wat zeggen. Misschien misdoo ik... Maar ik acht het mijn plicht.

Deblauwe scheen te weifelen.

- Martha, was Frans niet altijd bezorgd om Bertha ?

- O, ja...

- Waarom ?

- Mijn zuster was nogal lichtzinnig... En Fried en ook Desmedt liepen haar na.

- Frans was een edele ziel. Martha, moest gij die bezorgdheid van hem niet overnemen ? Moest gij niet op uw zuster letten ! Zou Frans dat niet van u gevraagd hebben ? Weet gij, dat Desmedt haar steeds gevolgd heeft en gelokt ?

- Dokter ik was als dood voor alles rond mij.

- Ja, gij waart als dood. Maar mocht dat ? Ha, terwijl gij u van alles afsloot, is het gebeurd, wat de goede, bezorgde Frans zo vreesde ! Zie door het raam ! Daar staat Bertha bij de haag... Zij is krank van onrust en wanhoop...

- Here God, wat wilt ge zeggen ?

Verschrikt keek de jonge vrouw de grijsaard aan... Voor 't eerst werd het helder in haar sombere geest.

- Desmedt, die schurk heeft uw jonge zuster ten val gebracht.

- Jezus-Maria ! Dokter toch ! Ook dat nog !

Bevend zonk ze in haar zetel neer.

- Is dat waar, dokter? stamelde ze. O, zeg toch, dat het niet waar is! Zo vreselijk.

- Ja, het is waar! In haar angst heeft Bertha me alles gezegd. Ik zou het verzwijgen, maar ik kan niet, ik moet hulp hebben en gij zult mij die geven.

- Ja, het is ook mijn schuld! En toch heb ik haar zo dikwijls vermaand. En och Here, Frans ook! Desmedt is een schurk. Hij waagde het na Frans' vertrek ook tot mij lage woorden te spreken. Bertha, toch! En moeder! Ja, ik heb schuld! Ik wist wie Desmedt was, en lette niet op mijn zuster.

- We moeten alles voor uw moeder verborgen houden.

- Maar hoe?

- Ik heb al tot uw moeder gezegd, dat ik Bertha naar mijn huis meeneem, het huis op het dorp... Voor haar zal ik het ontsluiten. Uw moeder meent, dat ik het doe om er uw zuster voor de Duitsers te verbergen.

- We hebben dus de gelegenheid om alles voor uw arme moeder geheim te houden, hernaam de dokter. Maar ik zal soms hulp nodig hebben. Neen, geen vreemden moeten het weten van Bertha! U vertelde ik het, u, haar zuster, en nu ziet ge uw plicht voor u. Zeg nog niets tot Bertha. Beloof me dat! We moeten voorzichtig zijn. Laat eerst alles aan mij over!

Martha nam het portret van haar man.

- Frans, mompelde ze, ik misdeed, maar ik heb berouw. Ja, gij ook wilt het, dat ik uit mijn droefheid opsta... God vraagt iets anders van mij dan een gelukkig huwelijksleven!

Het geschat deed weer het raam rinkelen.

- 't Is oorlog, en er is zoveel verdriet, zoveel lijden, vervolgde de oudste dochter van Doornhage. Ik moet 't mijne kloek dragen... Onze Lieve Vrouw, sta mij bij! Dokter, ik dank u! Ge hebt mij harde dingen gezegd, maar 't was nodig.

- Daar op de boomgaard, bij 't lijk van uw vader heb ik de brave Legein beloofd op zijn weduwe en kinderen te letten. Ha, wie zelf smart geleden heeft, begrijpt beter die van anderen, zei de grijsaard ontroerd. En wie dan toch zijn plicht doet, gevoelt dat zijn smart geheiligd wordt.

HOE EEN MILITARIST ZICH VERMAAKTE

Jozef Lauwe zat reeds de ganse dag in een kamer van het huis, dat als gevangenis diende. De kommandant had hem een kort verhoor afgenomen, maar, toen de jonge man zijn onschuld wilde betuigen, was de officier in hevige verwijten uitgevaren, hem uitscheldend voor spion, valsaard, bedrieger, handlanger der Engelsen.

- Goed voor de kogel! tierde hij, toen hij soldaten gelastte de gevangene weg te leiden.

En nu zat de arme Lauwe in sombere gepeinzen. Zou de Duitser zijn bedreiging uitvoeren? Op menselijkheid, rechtvaardigheid, barmhartigheid, moest een verdachte niet hopen, dat wist Jozef wel. Dat had hij gezien te Aarschot, dat was ook op Steenhove gebieken!

- O, was ik maar bijtijds gevlucht! Zo zei hij nu telkens. Zovelen zijn naar Frankrijk of Holland getrokken. En ik ken de sloebers, ik heb ze aan hun moordenaarswerk gezien! Ha, Hoornaert is verstandiger geweest! En nu zit ik hier! Mijn arme moeder, wat moet er van haar worden! En ik nog zo jong!

Here God, moest ik daarvoor aan dat bloedbad te Aarschot ontkomen. Nu zit ik op mijn dorp in de val te wachten op mijn dood!

En soms sloeg de angst zo hevig op, dat Lauwe bonsde en schopte, tot daarbuiten de schildwacht woedend begon te vloeken en te dreigen... Dan weer knielde de ongelukkige neer en hief hij de armen opwaarts, biddend om ontferming en uitkomst... De schemering verduisterde 't kamertje, toen een gren-del weggeschoven werd. Vier soldaten traden binnen.

- 't Is nu! dacht de jongeling, en hij rilde als in aanval van koorts.

- Mee! klonk het.

- Och Here, wat gaat ge doen? vroeg hij angstig.

- Wat er met een valse spion gebeuren moet!

- Gaat ge me dood schieten?

- Muil houden!

- Och, Here toch, laat mij nog eens met de kommandant spreken!

- Zwijgen en gehoorzamen!

De soldaten moesten de gevangene ondersteunen. Ze sleepten hem mee naar een stuk van de kerkmuur dat nog recht stond.

- O, is het toch waar! kermde Lauwe.

Hulpeloos keek hij rond, alsof hij nog bijstand verwachtte. Er was geen dor-peling te zien, al loerden er wel velen ontsteld van achter gordijntjes, uit dak- en stalramen.

- O, dood mij niet! Om de liefde Gods heb toch deernis! Ik heb een oude moeder en voor haar kwam ik hier. Ik ben geheel onschuldig. 'k Heb nooit gespioneerd!

Zo klonk het noodgeschrei. Uit Desmedt's woning naderde de dorpsbevelheb-ber. Trots stapte hij in zijn wijde mantel voort, bewust van zijn macht. Lauwe zonk op de knieën en stak smekend de handen uit.

- Om de liefde Gods, mijnheer, luister toch een keer naar mij! Ik ben geen spion, ik kwam naar Steenhove voor mijn oude moeder! Dood mij toch niet!

De officier staarde hem enige ogenblikken aan.

- Bind hem aan die boom, gebod hij dan.

Soldaten sleepten de ongelukkige naar de linde, onder wier kruin de dorpe-lingen zo dikwijls in vreedzaam gekout hadden gestaan.

- Och Here, ik ben toch onschuldig! En wat zal mijn oude, arme moeder zeg-gen, als ze 't hoort! riep Jozef wenend. En wie zal er voor haar zorgen. Mijn-heer kommandant, gij hebt misschien ook een moeder! O, peins eens aan haar!

- Maul halten! riepen de Duitsers, die hem aan de dikke stam snoerden.

- Blinddoek hem! riep de bevelhebber.

Dan wenkte hij een feldweibel en beval deze enige dorpelingen uit de huizen als getuigen te halen.

Weldra stonden er een dertigtal burgers op het plein.

- Dat is genoeg, zei de officier.

- Mijnheer, ik ben de braafste mens der wereld! Vraag het maar aan alle-maal! riep Jan Dierks, die ook bij het groepje was en weer over al zijn leden beefde.

- Zwijgen! tierde de kommandant.

Ieder keek ontzet naar Lauwe, die met de band voor de ogen stond.

- Laat me dan toch nog aan de pastoor biechten! smeekte de veroordeelde.

De bevelhebber riep enige soldaten bij zich en sprak hun met gedempte stem toe. De mannen lachten, en knikten, dat ze hun overste begrepen hadden.

Ze moesten zich toen opstellen. De officier haalde een papier uit de zak en las luid :

- Jozef Lauwe van Steenhove, is op heterdaad van spionage betrapt en door de krijgsraad ter dood veroordeeld.

- Maar, mijnheer, bij mijn zielezaligheid, ik heb niet gespioneerd ! kermde de jonge man.

- Soldaten, stelt u op. Ik tel een, twee, drie... Op drie voert gij het vonnis uit.

- Jezus-Maria, ze gaan het toch doen. Mijn arm, arm moederke ! klonk het van de boom.

Veel dorpelingen wendden 't hoofd af. Sommigen weenden van deernis met de bekende, die te Steenhove gaarne gezien werd.

- Een ! riep de officier. Twee... Hij wachtte een poos...

- Om de liefde Gods ! kreet nogmaals de geboeide.

- Drie ! bulderde de bevelhebber.

Schoten knalden...

- Ze hebben mij niet geraakt ! riep Lauwe.

De burgers keken angstig op. Nog stond de veroordeelde recht tegen de stam.

- Er gebeurt een mirakel ! prevelde de koster.

- Ezels ! riep de officier. Beter mikken ! Ik tel weer... Een... twee... Nogmaals wachtte hij en weer hoorde men de smekende stem om ontferming.

- Drie !

De geweren werden afgevuurd. Maar 't lichaam hing ongedeerd in de banden, al liet Lauwe het hoofd zakken, dat nat was van grote druppels angst-zweet.

- Maar, wat mankeert ge ! riep de bevelhebber. Kunt ge niet meer schieten ! Allo, andere soldaten die beter mikken kunnen op die vervloekte spion.

- Een mirakel ! murmelde Jan Dierks.

De andere burgers waren stom van verbazing. Weigerden de soldaten dan de moord te plegen ? De officier koos vier militairen uit en sprak ook met hen.

- Nu zal 't beter gaan ! zei hij luid. Ik tel... Een, twee, drie !

En nogmaals knalden de schoten, doch geen kogels raakten hun doel. De kommandant rukte eensklaps Lauwe de blinddoek af, en barstte in een schaterlach uit.

- Zijt ge nog niet dood, kerel ! vroeg hij spottend. Ge kost duur aan patronen.

- O, mijnheer, heb toch deernis ! 't Is of ik al honderd keer gedood ben, zoveel zie ik af !

- Welnu, ik schenk u genade.

- Here God ! Is 't waar, mijnheer ?

- Gij zult naar 't front gaan werken voor uw straf !

De militarist had gruwelijke komedie met een burger gespeeld en zich vermaakt met de angst van de weerloze, en ook de soldaten, die de hun gegeven bevelen, met losse patronen te schieten, trouw gevolgd hadden, lachten luid.

- Maar 't is een waarschuwing, vervolgde de officier, zich tot de dorpelingen wendend. Dat men het nog eens waagt zonder paspoort te reizen ! Wie ik betrapt, krijgt geen genade meer, en wordt onmiddellijk dood geschoten. Ruk nu in en zeg het aan allen.

De burgers stoven heen. De soldaten ontbonden Lauwe. Deze wankelde en viel bewusteloos neer. Ja, hij had veel geleden. Men droeg hem in het huis, dat als gevangenis gediend had.

- Ja, we zullen ze hier wel orde leren, zei de officier tot een luitenant. Als ik die bewuste Loden in handen heb, zal ik hem laten ophangen aan die boom! Ik heb nog enige maatregelen in te voeren.

Een uur later hing er uitgeplakt, dat de mannen en knapen de Duitse officieren moesten groeten uit eerbied voor 't leger. Met zulk getreiter hield deze kommandant zich bezig terwijl ginds over 't woud duizenden mannen in de dood gingen, want de slag woedde in alle hevigheid. De Duitse troepen moesten naar Calais, en alles werd daarvoor op 't spel gezet. De kanonnen huilden, de gewonden stroomden aan en menig hoekje buiten het dorp werd als operatiekamer ingericht. Men veranderde weiden en akkers in militaire begraafplaatsen. Troepen hinkende, afgematte Duitsers kwamen van 't front en in hun blik huiverde nog de verschrikking van alles wat ze doorgemaakt hadden, tot een lichte wonde hen verheugde, omdat ze nu toch een wijle achteruit mochten, weg uit de slachting en de moordpartij.

- Toch zullen en moeten we er door! beweerde 's avonds de kommandant van Steenhove, toen hij met enige officieren in de grootste kamer van Desmedts woning de wijn van de gevluchte landeigenaar dronk. Die ellendige Engelsen kunnen ons niet tegen houden. En als we verder rukken, moet de vrees achter ons heersen. Daarom een strenge hand in deze nesten! Ze moeten al beven, als ze een Duitser zien!

Maar wat later bracht men hem een bundel bevuilde plakATEN... Die waren in het bos gevonden.

- Waar is de bode! riep de kommandant woedend. 't Zijn de brieven voor de aanhouding van die franc-tireur en zijn lief!

Vervake werd opgezocht maar niet gevonden.

EEN STERFBED

- We komen er niet door! De Belgen hebben het land onder water gezet en voor ins ligt een zee. De veldtocht zal dit jaar niet beslist zijn.

Zo had een vriend, die de majoor op Hooglinde bezocht, de kranke zeer pessimistisch meegedeeld. En toen was de harde man, door de dorpelingen Lucifer genoemd, aan 't razen en tieren gegaan. Hij vloekte op de Belgen, die de oorlog deden mislukken, op het kleine, onvoorbereide, reeds zo gedunde leger, dat nogmaals Duitslands trotse plannen dwarsboomde.

Zijn vriend poogde tevergeefs de opgewonden man te bedaren en de majoor werd eensklaps door een beroerte aangegrepen. Hij ontwaakte er uit maar was lam aan een zijde. Toen riep hij ook om de grijskop, de dokter van het ver-radersnest, zoals hij Deblauwe noemde en in de nacht begaf de oude man zich naar het kasteel.

- Ge moet me genezen! zei de majoor.

- Laat ik u eerst eens onderzoeken.

- Maar geen verraad!

- Als ge me niet vertrouwt, waarom ontbiedt ge me dan?

- Ze zeggen dat ge een handig dokter zijt.

- Tegen de dood staat de beste dokter machteloos.

- De dood, hilde de zieke. Wat snatert ge van de dood, grijskop? Ik wil niet sterven, hoort ge 't... ik wil niet... Ik moet Berlijn terug zien.

- Ge hebt me hier laten komen, en ik veronderstel dus, dat ge mijn oordeel wilt weten.

- Ja.

- Welnu, uw uren zijn geteld.

De majoor balde de vuisten. Een ogenblik bleef zijn stem weg, maar uit zijn blik laaide gloeiende haat.

- Leugens, zei hij dan toch. Ha, ge tergt me! O, was ik kommandant ik liet u fusilleren!

Deblauwe trok zich terug.

- Hier, grijskop, gij kunt en zult mij genezen!

- Ik ben geheel machteloos.

De geweldenaar begon weer te vloeken en te bulderen, maar bleef in zijn vloeken hijgend steken.

- Ge verhaast slechts uw einde, hernam de dokter niet zonder leedvermaak, want hij dacht op dit ogenblik aan zijn arme, neergeschoten dorpelingen.

Tegen de morgen lag de majoor angstig te wenen. Hij vreesde de dood en de schrik uitte zich in het verwrongen gelaat. Een Duits aalmoezenier moest komen om de sakramenten der stervenden toe te dienen, en daarna begon de lijder te ijlen.

- Doe die burgemeester weg! riep hij rechtzittend op zijn bed. Ik wil hem niet meer zien, met zijn bebloede kop. Ha, de deerne heeft mij durven slaan! Jaag ze naakt de straat op! Moordt het verradersnest uit! Vooruit jongens, voor Keizer en vaderland! Geef ze van de spanriem de domme Belgen! Die mannen moeten opgesloten blijven! Laat ze voor mijn part stikken in hun hol! 't Zijn toch maar verraders. Doe die burgemeester weg, ik wil zijn bebloede kop niet meer zien!

En dan viel de stervende weer uitgeput neer, snakkend naar adem.

- Waar is de grijskop? riep hij weer.

Een Duits dokter naderde.

- Neen, gij niet, de grijskop moet komen. Ik wil niet sterven!

Hij sloeg naar zijn landgenoot.

- Ik kan niets meer doen, zei Deblauwe tot de Duitse geneesheer.

- Neen... Hij zal in een van die buien van woede blijven. Hij is altijd hard en wreed geweest.

- Dat heeft ons arm dorp genoeg ondervonden. Hoe kan men zo'n man tot bevelhebber aanstellen!

De Duitser trok de schouders op en mompelde:

- Krieg ist Krieg!

Dan haalde hij enige hospitaalsoldaten. Deze overmeesterden de majoor.

- Laat mij los! hilde de zieke met geweldige vloeken.

De dokter wilde hem inspuiten.

- Ha, ge vermoordt me! Waar is de grijskop! Laat mij los, bedriegers! En daar is die burgemeester ook!

Bloedig schuim kwam op zijn lippen. De ogen puilden uit hun kassen. Het woest gelaat was geheel verwrongen. De inspuiting werd toch gedaan. Toen werd de lijder kalm. Hij verzonk in bewusteloosheid.